

ОТГОВОР
НА ВЪПРОСИ, ПРЕПОРЪКИ И КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ
НА УВАЖАЕМИТЕ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ
ПО КОНКУРСА ЗА АКАДЕМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ „ПРОФЕСОР“
ОБЯВЕН ОТ ИИОЗ – БАН
ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 2.3 ФИЛОСОФИЯ
ЗА НУЖДИТЕ НА СЕКЦИЯ „СОЦИАЛНИ ТЕОРИИ, СТРАТЕГИИ И ПРОГНОЗИ“
ПУБЛИКУВАН В ДВ, бр.5 от 15.01.19 г.

Уважаеми г-н Председател на Научното жури

Уважаеми членове на Научното жури,

Благодаря за поставените въпроси и бележки, които считам за важни за бъдещата ми изследователска работа.

Бележката на проф.Нина Димитрова за включване на повече български автори по темата смятам за важна с оглед очертаване на чисто българския принос в изследването на исляма и ще се съобразя с тази препоръка в бъдещите си разработки.

В тази насока ще продължа своите бъдещи изследвания и разработки свързани с исляма, съобразявайки се с препоръките на проф.д.с.н Емилия Ченгелова и доц.д-р Албена Накова да задълбоча изследванията относно моделите на съжителство на християните и мюсюлманите на територията на Източните Родопи, като поставя акцент върху социално психологическите параметри на съжителството и изследвам различията в моделите на съжителство, които се интериоризират от младите поколения. Полезно ще бъде на тази основа да се направят прогнози за очакваните тенденции в социално икономическото и политическото развитие на този тип общества, както и да се отдели специално внимание на влиянието на шиизма върху българските мюсюлмани, по-специално алианите. Съгласна съм, че полезно ще е продължаване и задълбочаване на изследванията чрез метода на устната история и на локално ниво, не само в Източните Родопи, но и в чужбина, каквато е препоръката на доц.д-р Мила Маева.

Критичната бележка на проф. Иван Кацарски относно политиката на Ердоган и трайно влошаване на отношенията със Съединените щати, ми позволява да направя следното уточнение. Трябва да разграничим случващото след преврата в Турция и влошаване на отношенията със САЩ от заложените дългосрочни стратегии на САЩ по отношение на Балканите като цяло и по отношение на кюрдската автономност в частност. Турция е част

от алианс включващ Саудитска Арабия и Катар, които провеждат собствена политика в региона, активно учасват за надмощие и регионално лидерство, използвайки сунитско-шиитските разногласия за идеологическа база на геостратегическо съперничество.

Интересен въпрос е поставеният от доц. Ивка Цакова за паралел *между днешната ислямска република като специфичен политически режим и режимите в западния свят след „края на историята“ (Ф. Фукуяма) във връзка с реализацията на една основна цел: „хармонизиране на отношенията религиозно – секуларно; морал – политика; духовни и материални ценности?“* Съвременните шиитски теолози критикуват западното консуматорско общество, удовлетворяващо своите материални потребности за сметка на духовните, липсата на духовност у западните политици, което според тях е основен порок на западната цивилизация. Иранската революция кара хората да преосмислят съществуващото отношение религия - политика, задавайки първата сериозна заявка на исляма за политическа власт. За първи път в света е направен опит да се създаде държава обединяваща в едно светска и религиозна власт. Създадена е уникална политическа система, която действа на две различни плоскости: демократична и теократична. Хомейни формулира една нова система от идеи и ценности, която да служи като фундамент на съвременното политическо, обществено и етическо съзнание на мюсюлманската умма. Идеята за единство в неговата политическа визия е единство признаващо равна принадлежност към Бога и към човечеството като цяло, задавайки онтологичен и екзистенциален смисъл на понятието единство. Основната цел е формиране на единно, етично, „идеално общество“ и налагане на ислямска култура, в която науката ще си партнира с морала, а политиката със справедливостта. Ислямското управление се осъществява в рамките на модела на република, основана на правото (фикх) и на ислямските принципи, но също така и на демократичните принципи, базиращи се на избран принцип. По този начин едновременно се осъществяват „божественото начало и народната легитимност“, подчертавайки едно необходимо условие за всяка власт – да получи одобрението и на народа, и на духовенството. Такъв вид „народовластие“ е своеобразен нов модел за политическа реалност, **чиято основна цел е да хармонизира отношението религия – секуларно, морал и политика, духовни и материални ценности.**

Съчетаването на шариата с елементи на европейското съвременно конституционно право създава на практика политически режим, оригинален както от гледна точка на западната, така и на шиитската традиция. Ето защо имам Хомейни избира „Jomhoorie Islami“ (ислямска република), а не “Nokoormate Islami” (ислямска държава).

Така той формулира първата идейна алтернатива в контекста на съвременния реформаторски рационализъм като перспектива за една иранска обществено-политическа и културна еволюция. Прави опит да даде теоритико-политическа обосновка на това явление, полагайки го в идейна система.

Свидетели сме, че обявеният от Ф. Фукуяма край на историята не се състоя, налице е разпад на държавността, на духовни ценности, на устойчиви политически модели на управление. Комуитариските претенции за самоидентификация водят само до егоизъм и нетърпимост. Не се отчита ролята на религията като фактор способстващ обособяване на социумите, създаващ или възраждащ границите между тях, фактор, който е неподвластен на асимилацията и не трябва да бъде разглеждан в контекста на мултикултурализма. Ако използваме „менталните и пространствени структури“ в духа на Бурдийо, тогава когато изчезват териториалните граници между великите цивилизации се преоткриват менталните,

„които дават втори живот на призрака на изгубените цивилизации: мултикултурализъм, малцинства, сблъсък на цивилизации ...“. Ако използваме Веберовото self-enchantment може да открием понятието за общност в исляма. Чувството да принадлежиш към общност, чийто елементи са предписани от ислямската традиция и обичаи, но и от ислямските ценности, морал и социална полза.

На поставения от проф. Борис Манов въпрос относно вземащите все по-ясни очертания ксенофобски и открито ислямофобски настроения и действия, включително на политически партии и правителства в Европейския съюз и дали те са „самозаплаха“ за държавите и Съюза като цяло или са път за отстояване и запазване на колективната идентичност на „християнска“ Европа? Според мен те са част от процеса по съхраняване на юдео-християнските корени на Европа, от дебата за ролята на православната църква и отслабващата религиозност. На провеля се през 2005 г. Евхаристичен конгрес се изказват мнения, че „Европа е престанала да бъде опора за християнството и е необходимо връщане към нейните общи християнски корени“. Намалването на религиозността е политически фактор, който отслабва европейската идентичност. Отслабващата по отношение на влияние религия все повече се обръща към светски проблеми. Чувството за непълноценност пред лицето на втората по численост на континента религиозна деноминация – исляма, се засилва от общото политизиране на религията. Ислямофобията се превърна в неразделна част от дебатите за ролята, мястото и интеграцията на мюсюлманите в Европа и провокира омраза и страх, които водят до публично изразени реакции срещу мюсюлманите. Според мен ислямофобията е една от причините за дискриминация по отношение на мюсюлманите и за ниския им социално-икономически статус в Европа. След 2001 г. ислямофобията се отъждествява с термини като ксенофобия и антисемитизъм от Стокхолмския международен форум за борба с нетолерантността. Отношението към мюсюлманите се формира на основата на асимилация и мултикултурализъм. Нито един от тези два подхода не може да обезпечи хармоничното съществуване на мюсюлманите в един християнски свят, доколкото и самите мюсюлмани запазват чувството си на принадлежност към уммата /ислямската общност/. Това обяснява и защо някои мюсюлмански традиции и обичаи, несъвместими с християнските представи, предизвикват негативни реакции.

Бих искала да благодаря на журито за отправените въпроси и препоръки в рецензиите и становищата, които ме стимулират да продължа да изследвам ислямът като социетален проект и да доразвия линията на анализ по отношение на влиянието му върху модела на съжителство между християни и мюсюлмани в България, особено върху младото поколение повлияно от дигиталните технологии, тенденции и прогнози за ролята на религиозния фактор за социалната ситуация и национална сигурност в страната. Силно ме впечатли начинът, по който всеки член от уважаемото Научно жури е анализирал моята изследователска, преподавателска, публикационна дейност и е открил научни, изследователски и личностни приноси, което задава пред мен нови хоризонти за работа.

С дълбока признателност и уважение,

доц.дфн Богдана Тодорова

София, 30 април 2019 г.